

6. Флора УРСР: В 12 т / АН УРСР. Ін-т ботаніки. – Вид-во АН УРСР, 1936 – 1965. – т. 1 – 12.
7. Червона книга України. Рослинний світ. – Київ: Наукова думка, 1996. – 608 с.
8. www.cites.org.

ПЕРВОЦВІТИ ЯК ОБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ БІОЕТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

*Байрак О.М., Грицай І.А., Криворучко Т.В.
Полтавський ДПУ імені В.Г. ДПУ*

Взаємовідносини сучасної людини з природою визначаються, насамперед, рівнем її екологічної культури, основними рисами якої є: вміння прогнозувати віддалені наслідки втручання в природні взаємозв'язки, широкий погляд на багатогранність цінностей природи, вміння підпорядковувати всі види своєї діяльності вимогам раціонального природокористування, турбуватися про поліпшення навколишнього середовища, створювати умови для підтримання екологічної рівноваги та збереження природної біорізноманітності. В нашому суспільстві приділяється велика увага формуванню у підростаючого покоління екологічно грамотного світогляду, біоетичного мислення. Природоохоронну освіту в Україні здійснюють і вчителі, і науковці, перед якими поставлена мета виховувати не лише інтелектуально розвинуту, а й екологічно свідому особистість громадянина своєї держави з біоетичними підходами для життя в соціумі. А для реалізації поставлених цілей застосовують найрізноманітніші об'єкти живої природи, в тому числі використовують первоцвіти.

Чисельність природних популяцій багатьох весняноквітучих рослин Полтавщини за останні 30 років зменшилась внаслідок масового винищення під час квітування. Багаточисельні факти свідчать про несвідоме ставлення людей до рослинного світу. Переважна більшість людей, які зривають на великі букети первоцвіти, не знають про особливості їх життєвого шляху і тому не розуміють, чому вони потребують бережливого відношення. Та існує ряд причин через які ці рослини поступово зникають і набувають статусу рідкості:

По-перше, на відміну від інших квітучих рослин вони мають своєрідні біологічні цикли розвитку. Зриваючи квітуху надземну частину, ми порушуємо нормальний розвиток рослини або зовсім губимо її. Наприклад, якщо на лучній ділянці навесні зібрати букет із рябчика малого, квіти якого схожі на дзвоники, то наступного року тут же будуть квітнути лише деякі особини, а всі інші знаходитимуться у вегетативному стані.

По-друге, своїм декоративним виглядом рано навесні первоцвіти привертають увагу людини і стають її жертвами. Через це деякі види цих рослин стали все рідше зустрічатися в лісах та на степових схилах. Наприклад, 15—

20 років тому на околицях Полтави масово зростала сон-трава. Зараз цієї чудової квітки там ви не знайдете. Або проліски, які навесні безжально масово збирають на букети. Вони так ваблять своїми першими блакитними квітками, і здається людям, що пролісок так багато в лісі і зібраний з них букет зовсім не вплине на подальшу долю рослин.

По-третє, серед первоцвітів є цілий ряд рослин, які є рідкісними і потребують охорони в першу чергу. Причиною цього стало не пряме їх винищення, а порушення природних екоотопів – місцезростання весняних рослин (вирубка лісів, розорювання степів). І тому вони поступово зникають, бо не можуть пристосуватися до зростання в інших умовах.

Багато людей завдають природі нищівних ударів, в тому числі і первоцвітам, не тому що цілеспрямовано прагнуть до цього, а просто через свою біоетичну безграмотність. А шляхи реального збереження первоцвітів не складні, але їх втілення цілком залежить від нашої екологічної свідомості:

- не руйнувати місце де вони зростають;
- не нищити під час квітання;
- створювати ботанічні заказники, пам'ятки природи в місцях масового зростання рідкісних видів;
- вирощувати первоцвіти в культурі.

Протягом останнього десятиліття науковцями були проведені детальні дослідження флори Полтавщини і виявлено чимало нових місцезростань рідкісних видів рослин, в тому числі первоцвітів, які увійшли до складу заповідних територій – заказників, заповідних урочищ, пам'яток природи, регіонального ландшафтного парку.

Окрім того, проводиться активна просвітницька екологічна робота серед учнів, студентів та жителів Полтавської області. Також запроваджується напрямок збереження рідкісних рослин, в тому числі первоцвітів, у культурі на ділянках агробіологічної станції, біостанціону ПДПУ та обласного еколого-натуралістичного центру.

Наш обов'язок – зберігати та бережно ставитися до всього живого, тобто мислити і жити згідно біоетичних принципів, і лише тоді, людина буде діяти згідно слів В. Гюго: «Квітка, яку ми не зриваємо єдина, що ніколи не втрачає своєї краси та аромату».

ЗБЕРЕЖЕННЯ ФЛОРИСТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ СТЕПІВ ПОЛТАВЩИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ БІОЕТИКИ

*Байрак О.М., Сотуга О.В.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Степи – невід'ємний елемент екосистемного різноманіття біосфери, наймолодший ландшафт нашої планети, який характеризується високою потенційною продуктивністю. Степові екосистеми в Україні належить до пер-